

Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка
Навчально-науковий інститут педагогіки і психології

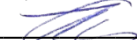
Кафедра психології

Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Навчально-наукового
інституту педагогіки і психології

проф. Світлана КОНДРАТЮК

«28» серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Соціальна психологія з практикумом

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 053 Психологія

Освітньо-професійна програма Практична психологія першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти

денної та заочної форми навчання

Мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною комісією НН
Інституту педагогіки і психології Сумського
державного педагогічного університету імені
А. С. Макаренка

«28» серпня 2024 р.

Голова: Юлія БОНДАРЕНКО

д. пед. наук, професор

Суми - 2024

Розробник:

1. Єрмакова Н.О., кандидат психол. наук, доцент, доцент кафедри психології

Робоча програма дисципліни затверджена на засіданні кафедри психології

Протокол № 1 від 28 серпня 2024р.

Завідувач кафедри

С.Б.Кузікова, д. психол. н., професор

«28» серпня 2024 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів: 10 (3-й семестр – 5; 4-й семестр – 5)	Освітній ступінь: <u>бакалавр</u>	Обов'язкова	
		Рік підготовки	
2-й		2-й	
Семестр			
3-4-й		3-4-й	
Лекції			
54 год.		12	
Практичні, семінарські			
68 год.		16	
Лабораторні			
- год.		- год.	
Самостійна робота			
174 год.		268 год.	
Консультації: год.			
4 год.	4 год.		
Вид контролю: 3 семестр – <u>залік</u> 4 семестр – <u>екзамен</u>			
Загальна кількість годин – <u>300</u>			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета курсу: формування у студентів уявлення про соціальну психологію як фундаментальну галузь сучасної психології, забезпечення оволодіння категоріальним апаратом соціальної психології, розуміння основних принципів та положень даної науки; опанування історії та сучасних напрямків розвитку цієї науки, а також – методології та методів дослідження, що дозволить студентам вільно використовувати навички практичної та дослідницької діяльності у професійній сфері.

Завдання курсу:

- **методичні:** навчити студентів сучасному науковому розумінню й правильній оцінці теоретичних знань та практичних підходів до соціальної психології як галузі наукового пізнання та практичної діяльності; ознайомлення з основними методами та методиками соціальної психології та набуття навичок їх використання у практичній діяльності;

- **пізнавальні:** розширення світогляду студентів про особливості становлення вітчизняної та зарубіжної соціальної психології; роль особистості у соціальній психології, основні механізми та інститути її соціалізації та соціальної орієнтації; особливості міжособистісних стосунків, спілкування, соціально-психологічного клімату у колективі та його регуляції; формування у студентів чітких уявлень про малі і великі групи, динаміку їх розвитку, лідерство та керівництво;

- **практичні:** формування навичок і вмінь діагностики динамічних процесів у малих групах; особливостей лідерства та керівництва у групах; особливостей міжособистісних стосунків, спілкування, соціально-психологічного клімату у групах і колективах та їх регуляції; формування навичок і вмінь аналізу соціально - психологічних (масових) явищ у великих групах.

Освітньо-професійною програмою Практична психологія визначені наступні компетентності:

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні (ЗК) та спеціальні (СК) компетентності, для формування яких використовується навчальна дисципліна Соціальна психологія з практикумом:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії,

ЗК9. Здатність працювати в команді.

- СК3.** Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
- СК4.** Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.
- СК5.** Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.
- СК7.** Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.
- СК10.** Здатність дотримуватися норм професійної етики.
- СК11.** Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Оскільки **предметом** вивчення навчальної дисципліни є психологічні причини, механізми, закономірності соціальної поведінки людей у групах, соціально-психологічні явища особистості, груп і спільнот, курс «Соціальна психологія з практикумом» ґрунтується на знанні таких попередньо вивчених курсів, як: «Загальна психологія», «Практикум з загальної психології», «Диференційна психологія», «Психологія спілкування», «Вступ до спеціальності» і таких попередньо засвоєних компетентностях:

- ЗК1.** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК4.** Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК5.** Здатність бути критичним і самокритичним.
- СК1.** Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології
- СК3.** Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
- СК7.** Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати дослідження, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.
- Перелік результатів навчання, необхідних для опанування дисципліною, які формувалися під час вивчення попередніх курсів:
- ПР2.** Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань
- ПР4.** Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.
- ПР7.** Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.
- ПР9.** Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

3. Результати навчання за дисципліною

Освітньо-професійною програмою **Практична психологія** визначені наступні **загальні програмні результати навчання (ПРН)**, для формування

яких використовується навчальна дисципліна «Соціальна психологія з практикумом»:

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань: аналізувати психічні властивості і стани, характеризувати психічні процеси, різні види діяльності індивідів у групі, процеси розвитку, соціалізації, соціальної адаптації та інтеграції особистості, соціально-психологічні процеси в малих та великих групах.

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних соціально-психологічних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПР8. Презентувати результати власних соціально-психологічних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.

ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.

ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

ПР17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

Роль навчальної дисципліни «Соціальна психологія з практикумом» у досягненні програмних результатів

Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе:

РН 1. Розуміти результати досліджень та сучасні уявлення про наукові проблеми вітчизняної та зарубіжної соціальної психології.

РН 2. Аналізувати процес соціалізації особистості, особливості спілкування та міжособистісного взаємовпливу людей в різних видах діяльності, розуміти особливості функціонування, динаміку групоутворення та основні процеси, що відбуваються у малих і великих групах.

РН 3. Застосовувати загально-психологічні і специфічні методи соціальної психології для діагностування соціально-психологічних проблем особистості, колективу, характеру міжособистісних стосунків, спілкування.

РН 4. Здійснювати кількісний і якісний аналіз результатів проведених соціально-психологічних досліджень.

РН 5. Пропонувати соціально-психологічні технології для розв'язання соціально-психологічних проблем особистості і колективу, побудови конструктивних взаємовідносин, вирішення практичних соціально-психологічних проблем, пошуку резервів удосконалення діяльності у різних сферах соціальної практики.

РН 6. Враховувати соціально-психологічні особливості функціонування особистості, динаміку групової і міжгрупової взаємодії, та надавати відповідні консультації щодо їх оптимізації.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	Студент має глибокі, міцні і системні знання з усього теоретико-практичного курсу, може чітко сформулювати основні напрямки курсу, використовуючи соціально-психологічну термінологію, вільно володіє понятійним апаратом, знає основні проблеми навчальної дисципліни, її мету та завдання. Студент самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань, вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань, вміє застосовувати здобуті знання у практичній діяльності. Усі передбачені програмою навчання навчальні завдання студентом виконані раціонально і аргументовано, якість їх виконання оцінено числом балів, близьким до максимального.
82-89	Студент має міцні ґрунтовні знання з навчальної дисципліни, вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, формулює висновки, але допускає незначні огріхи у порівняннях, застосуванні теоретичних знань на практиці. Студент має стійкі навички виконання практичного завдання, але може допустити неточності при їх виконанні. При написанні якісного аналізу проведених методик допускаються певні неточності, має місце спрощення або зайва деталізація. Усі передбачені програмою навчання навчальні завдання студентом виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального.
74-81	Студент повністю опанував програмовий матеріал, має сформовані практичні навички аналізу соціально-психологічних проблем, але не може вийти за межі теми та заданих прикладів, не поєднує надану інформацію з іншими психологічними знаннями та навичками. При застосуванні знань на практиці, узагальненні і систематизації навчальної інформації, написанні якісного аналізу проведених методик студент допускає огріхи у порівняннях, формулюванні висновків. Деякі практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані недостатньо. Всі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів,

	деякі з виконаних завдань можуть містити помилки.
64-73	Студент опанував основні теми курсу, знає основні поняття навчального матеріалу, відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, має уявлення про основні методи діагностики та соціально-психологічних явищ, передбачених програмою курсу, але його знання мають загальний, подекуди - поверховий характер, іноді невідкріплені практичними прикладами. Пробіли у знаннях не носять істотного характеру, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані. Замість чіткого термінологічного визначення студент може теоретичний матеріал пояснювати на побутовому рівні та обмеженому життєвому досвіді. Має недоліки в застосуванні практичних вмінь. Студент має елементарні, нестійкі навички виконання завдання, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань ним виконано, деякі види завдань виконані з помилками.
60-63	Студент засвоїв основні теми навчального курсу на поверховому рівні, відтворення навчального матеріалу можливе лише на рівні запам'ятовування. Орієнтується в основних поняттях дисципліни, однак допускає суттєві помилки. Не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформований. Не вміє викласти програмний матеріал. Планує та виконує частину практичних завдань за допомогою викладача. Практичні навички виконання кількісного аналізу даних проведених методик на посередньому рівні, їх якісна інтерпретація або відсутня, або виконана з помилками, містить значну кількість неточностей. Багато навчальних завдань, що передбачені програмою навчання, не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального.
35-59	Студент має фрагментарні знання за обсягом менше половини навчального матеріалу. Не володіє термінологією, понятійний апарат не сформований. Не спроможний викласти програмний матеріал. Словниковий запас професійних понять не дає змоги оформити ідею. Відсутні сформовані уміння та навички. Виконує лише елементи практичного завдання, потребує постійної допомоги викладача. Практичні навички обробки передбачених програмою курсу методик на дуже низькому рівні, наявний лише кількісний аналіз. При додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості оволодіння навчальною дисципліною.
1-34	Студент не засвоїв програмного матеріалу, під час відповіді допускаються суттєві помилки; відсутні сформовані уміння та навички; виконує лише елементи практичного завдання, потребує постійної допомоги викладача. Всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не призводить до будь-якого значимого підвищення якості оволодіння навчальною дисципліною.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики
90 - 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Згідно з «Положенням про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка», ухваленого рішенням вченої ради університету (протокол №10 від 27 квітня 2020 року), затвердженого наказом №178 від 27 квітня 2020 р. при оцінюванні результатів навчання з дисципліни можливе перезарахування балів за результатами неформальної та / або інформальної фахової активності студентів (сертифікована участь в конференціях, тренінгах, написання статей, участь в конкурсах студентських робіт, олімпіадах тощо), що за тематикою, обсягом і змістом відповідають навчальній дисципліні (в обсязі 20 балів).

Розподіл балів, які отримують студенти

3-й семестр, залік

Поточний контроль														Модуль- ний кон- троль	Само- стійна рабо- та	Сума
РОЗДІЛ 1			РОЗДІЛ 2			РОЗДІЛ 3				РОЗДІЛ 4						
T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	28	30	100
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14			
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3			

T1, T2 ... T 14 – теми розділів

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ СТУДЕНТІВ З КУРСУ «СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ З ПРАКТИКУМОМ»

(3-й семестр, залік)

Поточний контроль

1. Усна відповідь (розкриття теоретичного питання) на практичному занятті оцінюється від 0 до 1,5 балів.

Виконання практичного завдання з окремої теми оцінюється від 0 до 1,5 балів.

Підсумкова оцінка з кожної теми виставляється за сумарним арифметичним показником (балом). Максимальна оцінка – 3 бали за кожну тему.

У випадку, коли студент не готовий до виконання визначеного завдання, йому нараховується 0 балів.

Максимальна оцінка за самостійну роботу – 30 балів. Самостійна робота оцінюється наступним чином:

- Виконання завдань – від 0 до 1 балу за кожну тему. Максимум – 14 балів;
- Виконання ІНДЗ. Максимум – 16 балів:

Виконання індивідуального науково-дослідного завдання (ІНДЗ) з даної навчальної дисципліни передбачає написання та презентацію наукової доповіді на запропоновані теми та ведення термінологічного словника. Виконання ІНДЗ оцінюється наступним чином:

~ за підготовку та оформлення матеріалів доповіді:

- відмінно – 5 балів; добре – 4 бали;
- задовільно – 3 бали; незадовільно – 0 балів.

~ за презентацію доповіді:

- відмінно – 5 балів; добре – 4 бали;
- задовільно – 3 бали; незадовільно – 0 балів.

~ за ведення термінологічного словника та оволодіння базовою термінологією:

- відмінно – 5 балів;
- добре – 4 бали;
- задовільно – 3 бал;
- незадовільно – 0 балів.

~ загальна сума балів за виконання ІНДЗ:

- відмінно – 13 – 16 балів;
- добре – 9 – 12 балів;
- задовільно – 5 – 8 балів;
- незадовільно – 0-4 бали.

Модульний контроль – 28 балів.

Загальна максимальна кількість балів за практичні заняття (42 бали), самостійну роботу (30 балів), разом з модульним контролем (28 балів) становить 100 балів.

Розподіл балів, які отримують студенти

4-й семестр, екзамен

Бали за попередньо нараховані кредити	Поточний контроль															Самост. роб.	Підсумк.о контроль (Екз.)	Сума	
	РОЗДІЛ 5				РОЗДІЛ 6					РОЗДІЛ 7									
Т 1 – 14 (3-й семестр)	Т 15	Т 16	Т 17	Т 18	Т 19	Т 20	Т 21	Т 22	Т 23	Т 24	Т 25	Т 26	Т 27	Т 28	Т 29	Т 30			
60-73 (D,E) 5	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	30		
74-89 (B, C) 10																			
90-100 (A) 15																			
Сума - 75																		25	100

T15, T16 ... T 30 – теми розділів

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

(4-й семестр, екзамен)

Поточний контроль

1. Усна відповідь (розкриття теоретичного питання) на практичному занятті оцінюється від 0 до 1,5 балів (від 0 до 1,5 балів – розділи 5 та 6 та від 0 до 1 балу – розділ 7).

Виконання практичного завдання з окремої теми оцінюється від 0 до 1,5 балів від 0 до 1,5 балів (від 0 до 1,5 балів – розділи 5 та 6 та від 0 до 1 балу – розділ 7).

Підсумкова оцінка з кожної теми виставляється за сумарним арифметичним показником (балом). Максимальна оцінка – 3 бали за кожну тему.

У випадку, коли студент не готовий до виконання визначеного завдання, йому нараховується 0 балів.

Максимальна оцінка за самостійну роботу – 30 балів. Самостійна робота оцінюється наступним чином:

- Виконання завдань – від 0 до 1 балу за кожну тему. Максимум – 16 балів;
- Виконання ІНДЗ. Максимум – 14 балів:

Виконання індивідуального науково-дослідного завдання (ІНДЗ) з даної навчальної дисципліни передбачає написання та презентацію наукової доповіді на запропоновані теми та ведення термінологічного словника. Виконання ІНДЗ оцінюється наступним чином:

~ за підготовку та оформлення матеріалів доповіді:

- відмінно – 5 балів; добре – 4 бали;
- задовільно – 3 бали; незадовільно – 0 балів.

~ за виступ -презентацію доповіді:

- відмінно – 5 балів; добре – 4 бали;
- задовільно – 3 бали; незадовільно – 0 балів.

~ за ведення термінологічного словника та оволодіння базовою

термінологією:

- відмінно – 4 балів;
- добре – 3,5 бали;
- задовільно – 3 бали;
- незадовільно – 0 балів.

~ загальна сума балів за виконання ІНДЗ:

- відмінно – 13,5 – 14 балів;
- добре – 9 – 12 балів;
- задовільно – 5 – 8 балів;
- незадовільно – 0-4 бали.

5. Засоби діагностики результатів навчання

Поточний та підсумковий контроль проводяться відповідно до вимог Положення "Про порядок оцінювання знань студентів у Європейській кредитно-трансферній системі (ЄКТС) організації освітнього процесу", затвердженого вченою Радою СумДПУ ім. А.С.Макаренка (протокол №7 від 23.02.2015).

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до практичного заняття, рівень засвоєння знань з конкретної теми предмету «Соціальна психологія з практикумом». Для поточного контролю використовуються форми: опитування та виступи на практичних заняттях, активна участь в

обговоренні теоретичних питань, в проведенні психодіагностичних методик, обробці та аналізі їхніх результатів, у виконанні, обговоренні та оцінюванні індивідуальних / групових практичних завдань, обговорення та взаємооцінювання завдань самостійної роботи, обговорення-взаємооцінювання завдань самостійної роботи, захист-обговорення індивідуального навчально-дослідного завдання, самооцінювання-рефлексія; понятійний диктант з самооцінюванням; групова дискусія; виконання індивідуальних практичних завдань; аналіз та вирішення професійно-зорієнтованих практичних завдань та кейсів.

Семестровий контроль – залік (3 й семестр), екзамен (4 й семестр).

6. Програма навчальної дисципліни

6.1 Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Предмет, об'єкт, завдання та структура соціальної психології. Поняття про соціальну психологію як окрему галузь психологічної науки. Причини виникнення соціальної психології. Три основні підходи у визначенні предмета соціальної психології: соціологічний (В. Колбановський, А. Горячева, А. Баранова, Б. Поршнєв, П. Якобсон, О. Ковальов); психологічний (Є. Кузьмін, В. Селіванов, К. Платонов, К. Шорохова); синтезуючий (Б. Паригін, Н. Мансуров, Д. Угринович). „Соціальна психіка” як об'єкт дослідження соціальної психології (В. Вичев, О. Ковальов, В. Єрмолін). Завдання та основні напрямки дослідження соціальної психології: взаємодія у системі “Я-інший”; проблеми соціалізації індивіда; активність особистості в соціумі; взаємодія в системі “група-група” та ін. Структура соціальної психології за А. В. Петровським: соціально-психологічні явища у макросередовищі – велика група (психологія класів, націй, закономірності поширення чуток, моди; масова комунікація); мікросередовищі – мала група (проблеми сумісності, стосунків, розуміння) та соціально-психологічні прояви особистості в колективі (ролі, статус, активність). Структура соціальної психології за Б. Д. Паригіним: методологія (основні положення філософії; принципи, закони і категорії соціальної психології; теоретичні передумови для методів, методик і технік конкретних досліджень); феноменологічні основи (проблеми особистості, спілкування та взаємодії у великих і малих спільнотах (сім'я – людство); психологічні теорії (прикладні галузі психології). Функції соціальної психології: методологічна (концептуально-ідеологічна); теоретико-пізнавальна (прогностично-відображальна); прикладна (практично-інструментальна).

Тема 2. Методи дослідження в соціальній психології. Рівні дослідження соціальної психології; експериментально-емпіричний; теоретичний; філософсько-методологічний. Методологічні основи соціальної психології: загальна методологія; спеціальна методологія; методологія як сукупність конкретних методичних прийомів. Методика та основні етапи

дослідження: програма дослідження (мета, об'єкт, предмет, гіпотеза, завдання); вибіркова (залежні і незалежні змінні) та генеральна сукупність; пілотажне дослідження (збір первинної інформації); збір фактичних даних; інтерпретація даних (кількісне та якісне їх опрацювання); звіт про отримані результати дослідження. Специфіка наукового дослідження в соціальній психології та проблема якості соціально-психологічної інформації: репрезентативність, надійність, валідність, стійкість і точність. Основні групи методів дослідження в соціальній психології: методи збору інформації (спостереження, експеримент, опитування, тестування, вивчення документів та ін.); методи обробки інформації (кореляційний аналіз, факторний аналіз, побудова типологій та класифікацій та ін.). Загальна характеристика конкретних методів соціально-психологічного дослідження (соціально-психологічне спостереження; соціально-психологічний експеримент; опитування; соціометрія; тести; метод вивчення документів; контент – аналіз). Група „активних” соціально-психологічних методів: методи соціально-психологічного тренінгу; методи культурно-психологічного тренінгу; методи соціальної психорегуляції; концептуально-діалогічні методи соціальної психології (психодрама й соціодрама Дж.Морено; трансактний аналіз Е.Берна; психосинтез Р.Ассаджіолі; психоаналіз З.Фрейд; раціонально-емотивна соціотерапія).

Застосування елементів методу психодрами і соціодрами Дж.Морено в навчальній ситуації. Методики соціометрія (автор Дж.Морено), «Груповий пиріг», «Тест на задоволення життям» (М.Селігмана).

Застосування елементів СПТ (соціально-психологічного тренінгу) у процесі підготовки майбутніх практичних психологів. Психодрама (*psychodrama, Psychodrama*). Приклади драматичних прийомів: монолог, дзеркало, обмін ролями, чарівний магазин, ідеальний партнер, високі стільці, порожній стілець, версії тощо. Вправи «Просторова соціодрама», «Допомога».

Тема 3. Становлення та історія розвитку соціальної психології як науки. Історія формування соціально-психологічних ідей. Основні етапи становлення і розвитку соціальної психології: I етап – накопичення соціально-психологічних знань в рамках філософії та загальної психології (VI ст. до н.е. – середина XIX ст.). Вплив на розвиток соціальної психології наукових ідей філософів Древньої Греції та Риму (Аристотель, Платон, Теофраст, Геракліт, Демокріт); ідеї філософів нового часу (Т. Гоббс, Дж. Локк, А. Сміт, І. Бентам, Н. Макіавеллі, П. Прудон, Ш. Монтеск'є, Ж.-Ж. Руссо, К. Гельвецій та ін.); погляди українських та російських філософів та громадських діячів (М. Бердяєв, В. Белінський, Г. Ващенко, О. Герцен, М. Добролюбов, М. Драгоманов, М. Костомаров, П. Куліш, М. Ломоносов, Д. Писарєв, Ф. Прокопович, Г. Сковорода, Л. Українка, Т. Шевченко, М. Чернишевський, С. Яворський та ін.). II етап – виділення описової та прикладної соціальної психології з філософії (соціології) та загальної психології у 50-60 р. XIX ст. – 20 р. XX ст. Перші історичні форми соціально-психологічних теорій: “Психологія народів” (В.Вундт, М.Лацарус,

О.О.Потебня, Г.Штейнтайль); “Психологія мас” (Г. Лебон, С. Сігале, Г. Тард); “Теорія інстинктів соціальної поведінки” (В. Мак-Дауголл, Е. Росс.). III етап – оформлення соціальної психології в експериментальну науку: 20-30 рр. ХХ ст. до нинішнього часу (В. Бехтерев, В. Меде, Ф. Олпорт). Період експериментального розвитку соціальної психології у ХХ столітті. Основні напрямки зарубіжної соціальної психології: психоаналітичний (З. Фрейд, Е. Фром, К. Хорні, К. Юнг, А. Адлер); когнітивний (Л. Кольберг, К. Левін, Ж. Піаже, Ф. Хайдегер, Л. Фестінгер); біхевіористський (А. Бандура, Дж. Роттер, Р. Сірс, Б. Скіннер, К. Халл); гуманістичний (К. Роджерс, А. Маслоу, Р. Мей, Сепір, Феріс). Розвиток соціальної психології в Радянському Союзі та на Україні (Л. Войтоловський, М. Райснер, В. Артемов, В. Бехтерев, П. Блонський, Л.С. Виготський, К. Корнілов, О. Залужний, Є. Аркін, О. Гастев, П. Кержен, А. Макаренко, Ю. Платонов (О. Ковальов, В. Колбановський, Є. Кузьмін, О. М. Леонтєв, В. Мясичев, Б. Паригін, К. К. Платонов, І. Левикін, В. Шаронов, А. Горячева, М. Макаров, Б. Поршнев, І. Белявський, В. Шкуратов, Г. Андреева, Є. Шорохов, Б. Ломов, Н. Богомолова, Є. Кузьмін). Соціальна психологія на сучасному етапі розвитку (В. Арутюнян, А. Акопов, О. Бодальов, Є. Руденський, Л. Орбан-Лембрик, В. Пирожков, Н. Коломінський, О. Корнєв, А. Коваленко, А. Крилов, В. Москаленко, А. Петровський, О. Реан, М. Савчин, А. Чечулін, Т. Шибутані, Г. Щокін та ін.).

Розділ 2. Проблема особистості в соціальній психології.

Тема 4. Особистість з погляду соціальної психології. Проблеми соціалізації особистості на сучасному етапі суспільного розвитку. Основні сучасні підходи до пізнання феномена особистості у соціальній психології. Проблема соціального і біологічного в особистості. Ототожнення особистості з її ставленнями. Визначення особистості як сукупності суспільних відносин. Біосоціальна суть особистості. Соціально-психологічні якості та атрибути особистості: свідомість, динамічність, активність, неповторність та ін. Простори існування та структура особистості. Поняття соціалізації особистості. Первинна та вторинна соціалізація особистості. Структура процесу соціалізації. Різні підходи до визначення етапів соціалізації. Зміст процесу соціалізації в різних наукових напрямках. Критерії соціалізованості особистості. Формування свідомості та самосвідомості у процесі соціалізації. Інститути соціалізації як транслятори соціального досвіду. Роль сім'ї та дитячих закладів у первинній соціалізації людини. Школа як засіб соціалізації через систему освіти та виховання. Середні та вищі навчальні заклади як інститути вторинної соціалізації. Трудові колективи та громадські організації як інститути соціалізації. Вплив великих і малих соціальних груп на процес соціалізації. Основні механізми соціалізації. Стихійні та цілеспрямовані механізми соціалізації. Ідентифікація, наслідування, прийняття та засвоєння соціальних ролей, навіювання, переконання, соціальна фасилітація, конформність. Залежність механізмів соціалізації від

характеру соціальних відносин. Соціалізація, розвиток, виховання та адаптація особистості. Поняття соціального потенціалу особистості. Формування захисних функцій особистості у процесі соціалізації. Сучасні уявлення про структуру особистості: особистість як система конструктивів, система рис, система особистісних смислів, суб'єкт персоналізації тощо. Соціальні ролі особистості. Конвенціональні (формалізовані – закріплені у суспільстві і визначені позицією індивіда в соціальній взаємодії) та міжособистісні (їх визначають учасники соціальних відносин) соціальні ролі. Ролі, задані на включення людини в соціальні структури і групи та досягнуті завдяки особистісним зусиллям. Соціальний ранг особистості. Чинники, що визначають ранг: продуктивність праці, ставлення до роботи, комунікабельність, уміння відстоювати свою точку зору, професійні здібності тощо.

Методики психологічного дослідження особистості. Методика 1. О.С.Штепа Опитувальник особистісної зрілості (ОЗО) .Методика 2. Дослідження загальної самооцінки (Г.М.Казанцева). Методика 3. В.В. Бойко "Латентне материнство" з модифікацією Т.М. Зелінської. Методика 4. Т.М.Зелінська Жіноча (чоловіча) амбівалентність. Психогімнастичні вправи: Вправа 1. Бурхливі овації, привітання. Вправа 2. Гендерний паритет. Вправа 3. Безлюдний острів. Вправа 4. Амбівалентність вияву почуттів. Вправа 5. Скрутна година.

Тема 5. Механізми соціальної регуляції поведінки особистості. Структура та функції соціальних настанов особистості. Поведінка як форма зв'язку організму з умовами існування. Суспільна спрямованість поведінки людини. Соціальна поведінка, її регуляція суспільними нормами права і моралі. Міжособистісна взаємодія як результат соціальної поведінки. Роль спілкування у соціальній регуляції поведінки.

Структура соціальної поведінки: поведінковий акт, дія, вчинок. Соціальні і асоціальні дії. Суб'єкти регуляції соціальної поведінки (широкий клас зовнішніх регуляторів – суспільна думка, суспільні відносини, соціальні рухи; духовні морально-етичні норми суспільства, менталітет, субкультура, ідеали, цінності ЗМІ, світогляд, традиції, звички, стереотипи; вузький клас зовнішніх регуляторів – великі соціальні групи (етнос, класи, професії тощо), малі соціальні групи – спільності, колективи тощо), групові явища (соціально-психологічний клімат, колективні уявлення, згуртованість, референтність групи тощо). Загальні регулятори соціальної поведінки (символи, традиції, норми, уподобання, мода, чутки, реклама, стереотипи, комунікація). Особистісні складові соціально-психологічних регуляторів поведінки (соціальний престиж, позиція, статус, авторитет, соціальна бажаність, установка). Внутрішні регулятори соціальної поведінки – психічні процеси (внутрішня мова, судження, умовиводи, інтуїція тощо), психічні стани (афекти, тривожність, фрустрація, релаксація, депресія, агресія, відчуженість тощо) і психічні якості особистості (оцінки, установки, життєва позиція, почуття любові, ненависті, страху, сорому). Соціальні установки як основні утворення, що регулюють поведінку людини. Відмінність у

розумінні понять «установка» (Д. Узнадзе) і «соціальна установка» (В. Ядов). Модель диспозиційної структури особистості за В. Ядовим. Дослідження атитюдів у зарубіжній соціальній психології (Л.Терстоун, Ю. Чейв, Г.Олпорт, І. Кец, М. Сміт). Властивості (певний стан свідомості, зумовленість попереднім досвідом, готовність до реакції), функції (егозахисна, адаптивна, пізнавальна, ціннісна) , структура (афективний, когнітивний, поведінковий компоненти) атитюда.

Методики психологічного дослідження механізмів соціальної регуляції поведінки особистості. Методика 1. А.Е.Хурчак Вимірювання амбівалентності установок особистості. Методика 2. І.В.Михайлової Як я турбуюсь про себе? Психогімнастичні вправи: Вправа 1. «Невпевнена, впевнена і агресивна відповідь». Вправа 2. «Подолання страху спілкування з керівництвом». Вправа 3. «Самодопомога». Вправа 4. «Аплодисменти». Вправа 5. «Перехоплювання ініціативи». Вправа 6. «Як я турбуюсь про себе».

Тема 6. Поняття внутрішньоособистісного конфлікту у соціальній психології.

Поняття внутрішньоособистісного конфлікту у соціальній психології. Його специфіка, показники, причини виникнення. Типологія внутрішньоособистісних конфліктів (мотиваційні, когнітивні, рольові; моральні, комплексу неповноцінності, адаптаційні, неадекватної самооцінки, конфлікти творчої нереалізації тощо). Механізми психологічного захисту в ситуації внутрішньоособистісного конфлікту (витіснення, проєкція, фантазування, сублимація, раціоналізація, екстерналізація, інтерналізація тощо). Функції (конструктивна і деструктивна) внутрішньоособистісного конфлікту, його роль у соціалізації особистості.

Розділ 3. Особливості міжособистісних стосунків.

Тема 7. Феномен міжособистісного впливу. Типи міжособистісних стосунків. Поняття про міжособистісні стосунки. Соціальні (формальні) і міжособистісні стосунки. Переваги і недоліки неформальних взаємин. Теорія людських відносин Е.Мейо. Феномен міжособистісного впливу. Чотири напрямки, за якими може класифікуватися міжособистісний вплив: вплив однієї людини на іншу; вплив багатьох людей на одного індивіда, вплив однієї людини на багатьох та вплив багатьох на багатьох. Вплив однієї людини на іншу: теорія обміну (Келлі, Тібот). Принципи реципрокності (взаємності) та «віддати та отримати». Феномени «нога у дверях» та «дверима у лоб» (Р. Чалдіні) як форми маніпуляції, що ґрунтується на почутті соціальної заборгованості. Ефект очевидця; некеровані правилами обміну стосунки (Кларк, Мілз): безкорисливий альтруїзм (донорство, благодійництво тощо). Просторова близькість та фізична привабливість як фактори, що викликають атракцію (потяг однієї людини до іншої). Вплив багатьох людей на одного індивіда: соціальна фасилітація, соціальна інгібіція, конформність, підпорядкування. Форми та особливості їх прояву. Експерименти С. Аша, С. Мілграма, Ф. Зімбардо. Фундаментальна помилка

атрибуції. Вплив однієї людини на багатьох: лідерство; керівництво. Харизматичність як риса, притаманна лідерам. Роль особистості і ситуації у ході впливу однієї людини на багатьох. Вплив багатьох на багатьох: поведінка натовпу. Деіндивідуалізація, ірраціональність поведінки. Типи міжособистісних стосунків. Критерії їх виокремлення (глибина, вибірковість, функції стосунків). Класифікація міжособистісних стосунків за М. Обозовим: знайомства, приятелювання, товариські, дружні, любовні, подружні, родинні, деструктивні. Дружба та самотність як приклади протилежних за змістом міжособистісних стосунків.

Методики психологічного дослідження особливостей міжособистісних стосунків. Методика 1. Діагностика міжособистісних стосунків Т. Лірі, модифікована А.Г.Гревцовим. Методика 2. «Конформна особистість» (Методика Р.С.Немова, модифікована А.Г.Гревцовим. Методика 3. Діагностика рівня емпатії В. В. Бойко. Методика 4. «Чи піддаєтеся Ви чужому впливу?»

Психогімнастичні вправи: Вправа 1. «Лабіринт». Вправа 2. «Взаємодія». Вправа 3. «Так, ні». Вправа 4. «Заїжджена пластинка». Вправа 5. «Кішки і собаки».

Тема 8. Міжособистісні відносини діяльнісного опосередкування.

Ідеї про опосередкованість взаємин людей, об'єднаних на основі спільної діяльності, змістом і цінностями цієї діяльності у вітчизняній психології. Стратометрична концепція А. В. Петровського як уособлення ідей про міжособистісні відносини діяльнісного опосередкування. Основні страти (шари) у структурі міжособистісних відносин у групі (страта А – предметно-діяльнісні характеристики; страта Б – психологічні характеристики; страта В – різні феномени міжособистісних відносин (самовизначення, конформність тощо); страта Г – емоційні зв'язки). Типологія груп, виокремлена А.В. Петровським на основі різної комбінації міжособистісних відносин діяльнісного опосередкування. Змістова сторона діяльності, соціальна цінність, згуртованість як основні фактори опосередкованості міжособистісних відносин у групах за А. В. Петровським.

Тема 9. Соціально-психологічні механізми міжособистісного сприймання.

Поняття перцепції. Основні чинники міжособистісної перцепції (рівень розвитку самосвідомості, ступінь саморозкриття та інші). Основні механізми міжособистісного сприймання: ідентифікація, емпатія, стереотипізація, рефлексія, каузальна атрибуція. Ефекти, що впливають на успішність міжособистісного сприймання (ефект первинності, ефект новизни, ефект першого враження (установки), ефект ореолу, ефект надуманої згоди, стратегія когнітивного скнарництва (Е.Аронсон).

Тема 10. Статусно-рольова реалізація особистості у структурі міжособистісних відносин.

Поняття статусу у структурі міжособистісних відносин. Типи статусів (правовий, економічний, політичний, професійний, особистісний статуси; формальний / неформальний; заданий / досягнутий; об'єктивний /

суб'єктивний; реальний / бажаний тощо). Стабільність, динамічність, рухливість як основні характеристики статусу (М.Н. Корнєв). Статусні права і обов'язки. Авторитет та престиж як головні складові статусу особистості. Широта, глибина, стабільність як основні характеристики авторитету. Особистісні якості, які сприяють утвердженню авторитету особистості. Реальний і штучний авторитет. Механізм утвердження авторитету особистості у міжособистісних відносинах. Різновиди штучного авторитету: «авторитет» резонерства, «авторитет» пригнічення, «авторитет» підкупу, «авторитет» педантизму, «авторитет» відстані. Особистісна позиція та її роль у міжособистісних відносинах. Соціологічний підхід до розуміння особистісної позиції: позиція як щось зовнішнє, роль (І.С. Кон, В.І. Селіванов, А.Д. Глоточкін). Психологічний підхід: позиція як внутрішній компонент, що входить до структури особистості (Б.Г. Ананьєв, Л.І. Божович, Б.Д. Паригін, С.Л. Рубінштейн та ін.). Роль як реалізація статусу і позиції особистості у структурі міжособистісних відносин. Класифікація ролей (конвенціональні, міжособистісні, задані, досягнуті, психічні, психосоматичні, трансцендентні, соціальні). Характер ролі, рольові очікування, генезис ролі. Ролі-зразки, ролі-моделі, рольова поведінка.

Методики психологічного дослідження статусно-рольової реалізації особистості у структурі міжособистісних відносин. Методика 1. Визначення особливостей рольової поведінки і лідерських якостей особистості. Методика 2. Визначення стилю керівництва трудовим колективом. Психогімнастичні вправи: Вправа 1. «Вузол», Вправа 2. «Передвиборча кампанія».

Розділ 4. Соціально-психологічні особливості спілкування. Комунікативна компетентність.

Тема 11. Соціально-психологічна характеристика процесу спілкування.

Поняття про спілкування та його багатогранність: як обмін думками, почуттями, переживаннями (Л. С. Виготський, С. Л. Рубінштейн); як один із видів людської діяльності (Б. Г. Ананьєв, М. С. Коган, І. С. Кон, О. О. Леонтьєв); як специфічна соціальна форма інформаційного зв'язку (О. Д. Урсун, Л. О. Резніков); як взаємодія, стосунки між суб'єктами, що мають діалогічний характер (Г. М. Андрєєва, К. К. Платонов). Розмежування понять “Спілкування” і “Комунікація”. Психологічна культура як одна із умов успішного спілкування. Якості, значущі для спілкування: комунікативність, контактність, діалогічність, ініціативність, активність та ін. Основні аспекти вивчення спілкування (Л. П. Буєва): інформаційно-комунікативний; інтеракційний, гносеологічний, аксиологічний, нормативний, семіотичний, праксеологічний. Рівні спілкування – макрорівень, мезорівень, мікрорівень; спілкування як фактор розвитку психіки; спілкування в процесі життєдіяльності конкретної людини; спілкування в процесі розв'язання конкретної ситуації та взаємодії в ході її розв'язання. Функції спілкування: контактна, інформаційна, спонукальна,

координаційна, розуміння, емотивна, встановлення стосунків, намагання впливу; регулювання спільної діяльності; пізнання; формування свідомості людини; самовизначення індивіда як фактор розвитку суспільства, як фактор розвитку особистості. Операції спілкування: вербальні (за допомогою слів); невербальні (за допомогою міміки, жестів, інтонації); допоміжні (системи різних знаків: дорожніх, морських, карти тощо). Сторони спілкування: комунікативна, інтерактивна, перцептивна. Форми спілкування: зовнішня – внутрішня; м'яка – жорстка; пригнічуюча – підбадьорююча (заохочуюча); груба – доброзичлива; суха – емоційна (В. М. М'ясищев). Структура спілкування: ціль (мета) спілкування: спонукання, гальмування, узгодження взаємних дій; встановлення між партнерами певних емоційних зв'язків і стосунків; засоби спілкування: лінгвістичні (мовні), оптико – кінетичні (жести, міміка, пантоміміка), паралінгвістичні (якість, діапазон, тональність голосу), екстралінгвістичні (паузи, сміх, плач, темп мовлення), просторово-часові (дистанція, час, місце, ситуація); учасники спілкування (люди та результати їх праці); тип зв'язків, що встановився між учасниками спілкування (дружні, напружені, нейтральні, міжособистісні, групові, індивідуальні); форма спілкування (офіційно-рольова, формальна офіційна, неформальна); результати спілкування (вирішення міжособистісних, групових, між групових, індивідуальних проблем; досягнення певних результатів діяльності, взаємодії та ін.). Класифікація та види спілкування: залежно від контингенту учасників (міжособистісне, групове, між групове, масове); за тривалістю – короткотривале, довготривале, постійне, епізодичне; за завершеністю (завершене, незавершене, перерване); за мірою опосередкованості (безпосереднє, опосередковане); специфічні види спілкування: анонімне, ділове, функціонально-рольове, особистісно-орієнтоване, резонансне, педагогічне та ін. Взаємостосунки між людьми в процесі спілкування. Стилi спілкування: авторитарний, демократичний, ліберальний; творчо-продуктивний, дружній, дистанційний, подавляючий, популістський, заграваючий, вимогливий, діловий, позиційний (С.В.Руденський); “спільна творчість”, “дружня прихильність”, “загравання”, “залякування”, “дистанція”, “менторський” (І. М. Юсупов). Індивідуальні особливості спілкування, зумовлені акцентуаціями характеру. Акцентуації характеру як надлишкові властивості особистості. Специфічні особливості спілкування акцентуантів: гіпертимного, дистимного, циклоїдного, емотивного, демонстративного, збудливого, застрягаючого, педантичного, тривожного, екзальтованого, інтровертованого, конформного (за К. Леонгардом).

Методики психологічного дослідження процесу спілкування. Методика 1. Діагностика комунікативних властивостей особистості. Методика 2. «Який я співрозмовник? Методика 3. «Чи вмієте Ви слухати?» Методика 4. Діагностика акцентуацій характеру за методикою К. Леонгарда або МПДО С.І. Подмазіна. Психогімнастичні вправи: Вправа 1. «Я тебе розумію». Вправа 2. «Один для одного». Вправа 3. «Стіна нерозуміння»

Тема 12. Комунікативна, перцептивна та інтерактивна сторони спілкування.

Спілкування як обмін інформацією. Вербальна та невербальна комунікація. Одиниці (елементи) комунікативного процесу. Класифікація та види інформації, що застосовуються в комунікативному процесі: за характером впливу комунікатора на реципієнта (спонукальна і констатуюча); залежно від спрямованості (аксіальна – міжособистісне та групове спілкування; ретіальна – масове спілкування). Бар'єри комунікації: естетичний, інтелектуальний, смисловий, мотиваційний, психологічний, моральний та ін. Мовні бар'єри комунікації: фонетичний, семантичний, стилістичний, логічний. Поняття соціальної перцепції. Взаємопізнання людей в процесі спілкування. Перцептивні компоненти спілкування (взаємосприйняття, взаємооцінка, взаєморозуміння). Механізми міжособистісного сприймання: егоцентризм, ідентифікація, каузальна атрибуція, рефлексія, стереотипізація, емпатія. Спілкування як взаємодія. Мотиви соціальної взаємодії: кооперація, альтруїзм, рівність, конкуренція, індивідуалізм, агресія та ін. Сторони (зовнішня – формальна і внутрішня – змістова) та зміст взаємодії. Взаємний вплив та пізнання людей в процесі міжособистісного спілкування: його цілі і наслідки. Види психологічного впливу: переконання, навіювання, зараження, прохання, примушування, деструктивна і конструктивна критика, ігнорування, маніпуляція, формування прихильності, пробудження імпульсу до наслідування; паніка, чутки, мода та ін.

Методики психологічного дослідження комунікативної, перцептивної та інтерактивної сторін спілкування. Методика 1. Діагностика оцінки самоконтролю у спілкуванні М.Снайдера Методика 2. Діагностика комунікаційно-організаційних схильностей Методика 3. «Рівень комунікабельності». Психогімнастичні вправи: Вправа 1. «Привітання». Вправа 2. «Телеграма». Вправа 3. «Спілкування через скло».

Тема 13. Конфлікти у спілкуванні. Конструктивні й деструктивні форми взаємодії.

Кризи і конфлікти в житті людини. Життєвий цикл і вікові кризи. Психологічна структура конфлікту: причини виникнення та динаміка розвитку. Особистісні конфлікти (мотиваційні, когнітивні, рольові) та способи їх конструктивного подолання. Основні типи міжособистісних конфліктів (ціннісні, інтересів, із-за порушення норм чи правил взаємодії та ін.) і їх розвиток. Способи вирішення та стратегії поведінки в міжособистісних конфліктних ситуаціях. Розвиток навичок ефективної взаємодії в складних ситуаціях людських стосунків. Екзистенціальні кризові ситуації: проблема смерті; проблема “свободи волі”; екзистенційна ізоляція; проблема змісту існування та ін.

Методики психологічного дослідження конфлікту. Методика 1. «Конфліктна особистість». Методика 2. Мережа К. Томаса- Р. Кілмена «Визначення особливостей поведінки особистості у конфліктних ситуаціях». Психогімнастичні вправи: Вправа 1. «Подарунок». Вправа 2. «Карусель». Вправа 3. «Достойна відповідь». Вправа 4. «Покажи ситуацію».

Тема 14. Особливості комунікативної компетентності особистості. Техніки ефективного спілкування.

Комунікативна компетентність як певні здібності прогнозувати, «вживатися» та управляти ситуацією спілкування. Комунікативний потенціал (комунікативно-виконавча майстерність): певне соціальне обдарування та наявність навичок. Комунікативні навички (емпатійність, навички активного, пасивного і рефлексивного слухання, навички емоційно-психологічної саморегуляції). Комунікативна компетентність як здібність до антиципації (здатності передбачати події), програмування та управління процесом спілкування.

Методики психологічного дослідження комунікативної компетентності особистості. Методика 1. «КСК». Методика 2. Шкала Р. Еріксона для оцінки комунікативних навичок, адаптована В.А. Калягіним та Л.М. Мацько. Методика 3. Тест комунікативних умінь Міхельсона, адаптований Ю.З. Гільбухом. Техніки ефективного спілкування («Я» - висловлювань, парафразу, активного, пасивного, рефлексивного слухання, приєднання і ведення співрозмовника тощо). Техніки ефективного ділового спілкування (техніка ведення ділової бесіди, переговорів; конструктивної критики; психологічні засоби при діловому спілкуванні за допомогою листування, за допомогою телефону).

Розділ 5. Соціальна психологія малої групи.

Тема 15. Мала група, її основні соціально-психологічні характеристики. Класифікація малих груп.

Поняття та головні ознаки малої групи: цілі і завдання діяльності; зміст і характер спільної діяльності; усвідомлення членами групи своєї належності до неї; певний тип стосунків між членами групи; визначеність ролей, які виконують певні індивіди; виділення лідерів ін. Функції групи: соціалізації, інструментальна, експресивна, підтримуюча та ін. Основні параметри групи: композиція (склад) групи; система ролей; статус (позиція) в групі; структура групи. Проблеми дослідження групи. Великі і малі групи. Теоретичні підходи до дослідження групи у зарубіжній та вітчизняній психології: теорія К. Левіна; інтераціоналістська концепція; теорія систем; соціометричний напрям; психоаналітична концепція З. Фрейда; загальнопсихологічний підхід Р. Л. Кричевського, Е. М. Дубовської; емпірико-статистичний напрям Р. Кеттла; формально-модельний підхід; теорія підкріплення (Д. Хоманс, Д. Рібо, Г. Келлі); діяльнісний підхід (А. В. Петровський, М. Г. Ярошевський, Г. М. Андреева); параметрична концепція; організаційно-управлінський підхід (Є. С. Кузьмін). Класифікація груп: за розміром: малі – великі; за мірою опосередкованості: умовна (номінальна) – реальна; за тривалістю взаємодії: тимчасові – постійні; за суспільним статусом: формальні (офіційні) – неформальні (неофіційні); за способом функціонування: лабораторна (штучна) – природна; за мірою відкритості: відкриті – закриті; за мірою значущості міжособистісних стосунків: первинні – вторинні; групи членства – референтні групи; за рівнем розвитку: дифузна група; асоціація (просоціальні, асоціальні); група-кооперація (автоматична,

традиційна, спонтанна, директивна, контрактні форми); корпорація, колектив. Поняття про референтну групу. Теорії референтних груп Т. Хаймена, Ч. Кулі, В. Джеймса; А. В. Петровський про референтність як феномен міжособистісних стосунків.

Методики діагностики розвитку малої групи. Методика 1. Методика діагностики рівня розвитку малої групи за А. М. Лутошкіним. 2. Анкета “Визначення рівня розвитку малої соціальної групи” за Е. Гуцало. Методика 3. «Референтометрія». Вправи на підсилення ефективності функціонування малої групи.

Тема 16. Динаміка групоутворення. Лідерство і керівництво у малих групах.

Групова згуртованість як складний психологічний механізм. Фактори, що впливають на процес згуртованості групи. А. Лотт і Б. Лотт про згуртованість як міжособистісну аттракцію та причини її виникнення. Згуртованість за Д. Картрайтом як результат мотивації групового членства. Згуртованість за А. В. Петровським як ціннісно-орієнтаційна єдність. Міжособистісна сумісність як показник згуртованості групи, злагодженості, спрацьованості. М. Шоу про потребу та поведінкову сумісність; М. М.Обозов і А. М. Обозова про структурну і функціональну сумісність; Р. М. Кричевський та І. Б. Антонова про сумісність пов'язану з двома видами групової діяльності: інструментальною та емоційною. Поняття про групову динаміку та групові процеси. Механізми групової динаміки: розв'язання внутрішньогрупових суперечностей; “ідіосинкразичний кредит”; психологічний обмін. Основні елементи групової динаміки: цілі групи; норми групи; структура групи (соціометрична, комунікативна, статусна (влади)); проблема лідерства, керівництва; групова згуртованість; фази розвитку групи. Поняття про лідерство як процес організації малої соціальної групи неофіційним лідером. Керівництво як суто управлінський феномен. Динаміка лідерства та керівництва. Теорії походження лідерства і керівництва. Особистісна теорія лідерства (теорія рис, теорія великих людей). Харизматичний лідер. Ситуаційна теорія лідерства. Проблема лідерства і поведінка керівника. Синтетична теорія лідерства. Стилі лідерства і керівництва. Авторитарний стиль, демократичний стиль, ліберальний (потуральний) стиль. Модель типології лідерства Б.Д.Паригіна. Типологія лідерства К.Левіна. Модель керівництва Ф.Фідлера. Фактори групової динаміки: параметричний підхід до динаміки групового розвитку Л. І. Уманського (група-конгломерат, колектив, антиколектив); фази розвитку групи за І. Яломом і К. Хеком: фаза адаптації, фаза активної роботи, фаза цілеспрямованої діяльності; фази розвитку групи за А. В. Петровським та В. В. Шпалінським.

Методики діагностики динаміки групоутворення. Методика 1. Визначення індексу групової згуртованості К. Сішора. Методика 2. “Вивчення згуртованості колективу” («Ціннісно-орієнтаційна єдність малої групи», за А. В. Петровським). Методика 3. “Скільки голів, стільки умів?” (за Е. Гуцало). Методика 4. Визначення вираженості лідерських якостей К. Елерса.

Тема 17. Групові норми і нормативна поведінка. Дослідження нормативного впливу більшості і меншості на групу.

Групові норми і нормативна поведінка як стандартизовані правила поведінки; соціальні санкції. Причини виникнення групової норми: переслідування спільної мети, прагнення до збереження стабільності групи, наслідування інших груп, страх перед санкціями. Дослідження нормативного впливу групової більшості; експерименти М. Шеріфа, С. Аша. Поняття «конформізм», «конформність». Г. Келмен про три рівні конформної поведінки: підпорядкування, ідентифікацію та інтерналізацію. Поняття “нонконформізм” та самостійність, незалежність особистості. Вплив меншості на групу. Поняття про інтеракціоністську модель групового впливу (меншість може виступати у групі провідником зовнішніх соціальних впливів). Умови впливу меншості на групу та її тактичні засоби.

Тема 18. Соціально-психологічний клімат у колективі і його регуляція.

Поняття соціально-психологічного клімату колективу (СПК). СПК як психологічний настрій, переважаючий у колективі (К.К. Платонов, Б.Д. Паригін, Н.Л. Коломінський). Основні складові та чинники СПК. Моббінг як конфліктна комунікація у колективі, мета якої – виключити певну людину (або групу людей) з трудових відносин. Особливості горизонтального та вертикального моббінгу. Чинники успішності міжособистісних стосунків у колективі. Мережа Томаса-Кілмена про п'ять типових стратегій поведінки у конфліктних ситуаціях. Позитивна і деструктивна функції конфлікту у колективі. Способи регуляції конфліктів у колективах. Практика медіаторства (залучення «третьої» сторони) як ефективний спосіб розв'язання конфліктів.

Методики діагностики соціально-психологічного клімату у колективі. Методика 1 «Анкета дослідження задоволеності міжособистісними стосунками у колективі», розроблена Г. В. Дьяконовим. Методика 2. “Оцінка психологічної атмосфери у колективі” (А.Ф. Фідлера). Методика 3. “Оцінка мікроклімату студентської групи” (В.М. Зав'ялової).

Розділ 6. Соціальна психологія великої групи.

Тема 19. Різновиди, структура та особливості функціонування великих груп.

Різновиди великих соціальних груп (випадкові, стихійно сформовані / стійкі, довготривалі за своїм існуванням). Загальні ознаки великих груп (за Г.М. Андрєєвою, Л.Е. Орбан-Лембрик). Структура великої групи: динамічні елементи (потреби, інтереси, настрої); стійкі утворення (традиції, звичаї, ментальність та ін.). Утворення великої соціальної групи та механізми її функціонування. Сталі спільності: етноси, нації, народи, соціальні класи, професійні та вікові групи тощо. Поняття про стихійну групу (натовп, юрба, публіка). Способи впливу в стихійних групах (зараження, навіювання, наслідування). Особливості психології великої соціальної групи. Афективна,

когнітивна, мотиваційна, регулятивно-вольова сфери великих груп. Негативний вплив урбаністичного середовища на групову поведінку: гіпотеза урбаністичного перевантаження, ефект очевидців (С. Мілграм), феномен інформаційного соціального впливу, анонімність і знеособленість (Ф. Зімбардо). Спілкування у великих групах. Масова комунікація як різновид міжгрупового спілкування. Особливості масової комунікації. Масове маніпулювання як засоби психологічного впливу з метою зміни громадської думки у великих групах.

Тема 20. Клас як велика соціальна група.

Поняття про соціальні класи. Класові потреби і інтереси, механізм їхньої зміни. Соціальний характер класу. Е. Фром про типи соціального характеру. Особливості життєвих орієнтацій класів (Г. Дилігенський та ін.). Теорії соціальної стратифікації як протилежні класовим теоріям. М. Вебер, П. Сорокін про соціальні страти.

Тема 21. Психологічні особливості етнічних груп.

Етнічна група та нації. Етнопсихологія про національну самосвідомість, національні почуття, національний характер, модальну особистість, етнічну особистість, ментальність. Дослідження психологічних особливостей етнічних груп (В. Вундт, Л. Гумільов, М. Мід та ін.) Психологічні особливості українського національного характеру. Дослідження М. Костомарова, В. Липинського, Д. Чижевського, Ю. Липи, Ю. Кульчицького та ін. про український національний характер.

Тема 22. Психологія соціальних рухів.

Соціальні рухи як формовияв соціальної активності великої маси людей. Види соціальних рухів (релігійні, расові, суспільно-політичні; революційні /реформаторські; національно-культурні, культурно-виховні, професійні рухи, фонди, спільноти короткочасної оперативної дії). Соціально-психологічні ознаки та стадії розвитку рухів. Мотиви (фундаментальні та тимчасові) приєднання до соціальних рухів. Теорія відносної депривації та мобілізації ресурсів про основні причини приєднання до соціальних рухів. Психологічні особливості різних соціальних рухів.

Тема 23. Психологія великих стихійних груп (публіка, аудиторія, натовп).

Поняття про великі стихійні групи як тимчасові об'єднання представників різних організованих груп, мета перебування в яких не повністю усвідомлюється їх членами.

Психологічні особливості публіки як великої стихійної групи (вікові, статеві, сезонних відмінностей тощо). Піддатливість до навіювання як важлива властивість публіки. Прийоми керування публікою. Психологічні особливості аудиторії як великої стихійної групи. Дослідження Н. Триплета, Р. Зайонца, Н. Котрела, Р. Берона про ефекти соціальної фасилітації /інгібіції, що мають значний вплив на аудиторію.

Соціальна психологія натовпу. Перші дослідники (Г. Лебон, З. Фрейд, Г. Тард) та сучасні психологи про причини виникнення, соціально-психологічні характеристики, різновиди, етапи формування натовпів.

Розділ 7. Сучасні напрями досліджень і проблеми прикладної соціальної психології

Тема 25. Актуальні проблеми сучасної прикладної соціальної психології. Основні напрями досліджень.

Практична соціальна психологія Дослідження основних проблем виробництва та підприємництва у практичній соціальній психології. Злочинність, кримінальна психологія. Протиправна (делінквентна) поведінка Прикладні дослідження у сфері боротьби з протиправною поведінкою. Соціальна психологія служби сім'ї. Основні фази розвитку сім'ї; типологія сімей; функції сім'ї; чинники стабільності шлюбу; подружжя сумісність; основні стилі батьківсько-дитячих стосунків. Соціальна психологія реклами. Різновиди рекламних повідомлень; основні принципи рекламної справи, етика рекламної справи, відповідальність у рекламній справі.

Тема 25. Дослідження основних проблем виробництва та підприємництва у практичній соціальній психології.

Основні напрями дослідження проблем виробництва у сучасній соціальній психології: вивчення СПК колективу, плинності кадрів, адаптації новачків, ставлення до праці, внутрішньої комунікації у колективі, проблеми керівництва та лідерства тощо. Соціально-психологічна діагностика особистості, групи, міжособистісних стосунків, особливостей спілкування. Специфіка соціально-психологічної діагностики організаційного розвитку. Соціально-психологічні проблеми підприємництва. Самоактуалізація як провідна потреба підприємця. Мотивація підприємця і підприємницької діяльності. Стереотипний і реальний образ підприємця у сучасній Україні. Соціально-психологічне консультування та соціально-психологічний тренінг у організаціях. Специфіка формування іміджу у сфері підприємництва та виробництва.

Тема 26. Прикладні дослідження у сфері боротьби з протиправною поведінкою.

Соціально-психологічні причини організованої злочинності у сучасній Україні. Основні напрямки діяльності злочинних груп. Основні напрямки соціально-психологічних досліджень у сфері боротьби з протиправною поведінкою. Соціально-психологічні дослідження особливостей злочинців та їх жертв (віктимологія). Соціально-психологічні дослідження особливостей організованих злочинних груп.

Злочинний натовп, типи злочинних натовпів за С.Сігеле. Особливості профілактики та корекції протиправної поведінки.

Тема 27. Соціальна психологія служби сім'ї.

Сім'я як основний інститут соціалізації людини. Основні фази розвитку сім'ї. Класифікація сімей за різними ознаками та їх соціально-психологічна характеристика: за кількістю поколінь, кількістю батьків, кількістю дітей, представлених у сім'ї; віком подружжя (молодіжна, молода, середнього подружнього віку, старшого подружнього віку, літня); стилем взаємодії та спілкування (авторитарна, демократична, ліберальна) та відповідністю

шлюбно-сімейних стосунків суспільним нормам (патріархальна, егалітарна); способом планування сімейного життя (зріла, проблемна) та способом розв'язання сімейних проблем (конструктивна, деструктивна); альтернативним стилем життя (ЛГБТ). Суспільні та індивідуальні функції сім'ї. Види та типи міжособистісних стосунків у сім'ї. Чинники успішності міжособистісного спілкування у сім'ї (між подружжям та у взаєминах батьків і дітей). Співпраця, паритет, змагання, конкуренція, антагонізм подружжя. Подружня сумісність. Подружня адаптованість. Диктат, гіперопіка, невтручання, співробітництво як основні стилі батьківсько-дитячих стосунків. Напруження і відчуження у батьківсько-дитячих стосунках. Розлучення як важлива соціально-психологічна проблема. Причини та наслідки розлучень для подружжя та дітей.

Тема 28. Соціальна психологія реклами та політики.

Реклама як соціально-психологічне явище. Мотиви звернення до реклами. Різновиди, завдання та засоби рекламної діяльності. Соціально-психологічні чинники ефективності реклами. Роль підсвідомих повідомлень з метою підсилення дії рекламного впливу. Поведінка споживача як вагомий чинник ефективності рекламної політики. Проблема етики, права й відповідальності у галузі реклами. Зумовленість прикладних соціально-психологічних досліджень у сфері політики інтересом до державно-політичних процесів у суспільстві та інтересами політичних сил. Історія використання соціальної психології в політичних цілях. Застосування результатів експериментальних досліджень процесів формування й зміни соціальних установок людей в практиці пропаганди й агітації. PR-рух як основа політичної технології. Використання «іміджмейкерства» з метою формування позитивного образу політика у свідомості мас людей. Основні напрями дослідження соціально-психологічних явищ у сфері політики за Л. Е. Орбан-Лембрик. Вимоги та особливості роботи психолога-практика (політтехнолога) у сфері політики. Неоднозначність ставлення до сучасної практики використання психології у політиці. Моральні питання, пов'язані з політичною рекламою та «чорним» PR-ом.

Тема 29. Соціальна психологія армії та спорту.

Використання соціально-психологічні знань у сучасній армії й професійному спорті. Розв'язання соціально-психологічних проблем як основне завдання психологічних служб армії та спорту. Основні проблеми, які виникають в сучасній армії, й мають потребу у відповідному соціально-психологічному супроводі. Допомога психолога в забезпеченні підготовки молодих людей до служби в збройних силах. Психологічна підготовка командирів до роботи з особовим складом. Специфіка роботи соціального психолога з розв'язання проблем особистого характеру у військовослужбовців. Проблеми і питання соціально-психологічного характеру у галузі спорту. Урахування специфіки видів спорту, до яких належать спортсмени (індивідуальних або ігрових), у роботі соціального психолога. Проблеми психологічної готовності й психологічної стійкості

спортсменів під час тренувань і змагань. Робота психолога з попередження й ефективного розв'язання міжособистісних конфліктів спортсменів.

Тема 30. Соціальна психологія у галузях медицини та освіти.

Рух людського потенціалу у 40-х рр. ХХ ст. як першооснова зв'язку соціальної психології і медицини. Різновиди психотерапевтичних груп у практиці роботи психотерапевтів-медиків. Використання активних соціально-психологічних методів у різноманітних варіантах психотерапевтичних груп з метою відновлення і збереження психічного здоров'я учасників, забезпечення всебічного розвитку їх особистісних диспозицій, комунікативних вмінь, навичок ефективної міжособистісної взаємодії тощо. Етичні вимоги щодо використання активних соціально-психологічних методів в роботі лікарів-психотерапевтів. Основні напрямки практичного використання соціально-психологічних знань у галузі сучасної освіти. Можливості для застосування соціально-психологічних знань про малі групи й колективи в сфері виховання. Застосування в середній і вищій школі групових методів навчання, заснованих на соціально-психологічних знаннях. Використання знань соціальної психології з метою ефективного управління педагогічним колективом. Викладання соціальної психології в педагогічних навчальних закладах різного типу як особливе прикладне психолого-педагогічне завдання.

6.2 Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Консул.	Самост.р		Лекції	Практ.	Консул.	Самост.р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Модуль 1										
Розділ 1. Вступ до соціальної психології.										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Тема 1. Предмет, об'єкт, завдання та структура соціальної психології.	10	2	2	-	6	11	2	1		8
Тема 2. Методи дослідження в соціальній психології.	14	2	4	-	8	9	-	1	-	8
Тема 3. Становлення та історія розвитку соціальної психології як науки.	12	2	2	-	8	8	-	-	-	8
Разом за розділом 1	36	6	8	-	22	28	2	2	-	24
Розділ 2. Проблема особистості в соціальній психології.										
Тема 4. Особистість з погляду соціальної психології. Проблеми соціалізації особистості на сучасному етапі суспільного розвитку.	14	2	4	-	8	10	1	1	-	8

Тема 5. Механізми соціальної регуляції поведінки особистості. Структура та функції соціальних настанов особистості.	16	4	4	-	8	10	1	1	-	8
Тема 6. Поняття внутрішньоособистісного конфлікту у соціальній психології.	9	2	-	1	6	8	-	-	-	8
Разом за розділом 2	39	8	8	1	22	28	2	2	-	24
Розділ 3. Особливості міжособистісних стосунків.										
Тема 7. Феномен міжособистісного впливу. Типи міжособистісних стосунків.	16	4	4	-	8	10	1	1	-	8
Тема 8. Міжособистісні відносини діяльнісного опосередкування.	9	2	-	1	6	8	-	-	-	8
Тема 9. Соціально-психологічні механізми міжособистісного сприймання.	14	2	4	-	8	10	1	1	-	8
Тема 10. Статусно-рольова реалізація особистості у структурі міжособистісних відносин.	12	2	2	-	8	9	-	-	1	8
Разом за розділом 3	51	10	10	1	30	37	2	2	1	32
Розділ 4. Соціально-психологічні особливості спілкування. Комунікативна компетентність.										
Тема 11. Соціально-психологічна характеристика процесу спілкування.	12	2	2	-	8	10	2	-	-	8
Тема 12. Комунікативна, перцептивна та інтерактивна сторони спілкування.	14	2	4	-	8	9	-	1	-	8
Тема 13. Конфлікти у спілкуванні. Конструктивні й деструктивні форми взаємодії.	14	2	4	-	8	9	-	1	-	8
Тема 14. Особливості комунікативної компетентності особистості. Техніки ефективного спілкування.	14	2	4	-	8	9	-	-	1	8
Разом за розділом 4	54	8	14	-	32	37	2	2	1	32
Розділ 5. Соціальна психологія малої групи.										
Тема 15. Мала група, її основні соціально-психологічні характеристики. Класифікація малих груп.	14	4	2	-	8	14	2	2	-	10
Тема 16. Динаміка групоутворення. Лідерство і керівництво у малих групах.	14	2	4	-	8	11	-	1	-	10
Тема 17. Групові норми і нормативна поведінка. Дослідження нормативного впливу більшості і меншості на групу.	12	2	2	-	8	11	-	-	1	10
Тема 18. Соціально-психологічний клімат у колективі і його регуляція.	16	4	4	-	8	11	-	1	-	10
Разом за розділом 5	56	12	12	-	32	47	2	4	1	40
Розділ 6. Соціальна психологія великої групи.										
Тема 19. Різновиди, структура та	7	2	-	1	4	14	2	2	-	10

особливості функціонування великих груп.										
Тема 20. Клас як велика соціальна група.	6	1	1	-	4	10	-	-	-	10
Тема 21. Психологічні особливості етнічних груп.	6	1	1	-	4	10	-	-	-	10
Тема 22. Психологія соціальних рухів.	8	2	2	-	4	10	-	-	-	10
Тема 23. Психологія великих стихійних груп (публіка, аудиторія, натовп).	8	2	2	-	4	11	-	-	1	10
Разом за розділом 6	35	8	6	1	20	55	2	2	1	50
Розділ 7. Сучасні напрями досліджень і проблеми прикладної соціальної психології.										
Тема 24. Актуальні проблеми сучасної прикладної соціальної психології. Основні напрями досліджень.	7	2	-	1	4	10	-	2	-	8
Тема 25. Дослідження основних проблем виробництва та підприємництва у практичній соціальній психології.	4	-	2	-	2	8	-	-	-	8
Тема 26. Прикладні дослідження у сфері боротьби з протиправною поведінкою.	4	-	2		2	10	-	-	-	10
Тема 27. Соціальна психологія служби сім'ї.	3	-	1	-	2	10	-	-	-	10
Тема 28. Соціальна психологія реклами та політики .	3	-	1	-	2	10	-	-	-	10
Тема 29. Соціальна психологія армії та спорту	4	-	2	-	2	10	-	-	-	10
Тема 30. Соціальна психологія у галузях медицини та освіти.	4	-	2	-	2	10	-	-	-	10
Разом за розділом 7	29	2	10	1	16	68	-	2	-	66
Модуль 2										
ІНДЗ 1										
ІНДЗ 2										
Усього годин	300	54	68	4	174	300	12	16	4	268

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Предмет, об'єкт, завдання та структура соціальної психології.	2	2
2	Методи дослідження в соціальній психології.	2	-
3	Становлення та історія розвитку соціальної психології як науки.	2	-
4	Особистість з погляду соціальної психології. Проблеми соціалізації особистості на сучасному етапі суспільного розвитку.	2	1
5	Механізми соціальної регуляції поведінки особистості. Структура та функції соціальних настанов особистості.	4	1
6	Поняття внутрішньоособистісного конфлікту у соціальній	2	-

	психології.		
7	Феномен міжособистісного впливу. Типи міжособистісних стосунків.	4	1
8	Міжособистісні відносини діяльнісного опосередкування.	2	-
9	Соціально-психологічні механізми міжособистісного сприймання.	2	1
10	Статусно-рольова реалізація особистості у структурі міжособистісних відносин.	2	-
11	Соціально-психологічна характеристика процесу спілкування.	2	2
12	Комунікативна, перцептивна та інтерактивна сторони спілкування.	2	-
13	Конфлікти у спілкуванні. Конструктивні й деструктивні форми взаємодії.	2	-
14	Особливості комунікативної компетентності особистості. Техніки ефективного спілкування.	2	-
15	Мала група, її основні соціально-психологічні характеристики. Класифікація малих груп.	4	2
16	Динаміка групоутворення. Лідерство і керівництво у малих групах.	2	-
17	Групові норми і нормативна поведінка. Дослідження нормативного впливу більшості і меншості на групу.	2	-
18	Соціально-психологічний клімат у колективі і його регуляція.	4	-
19	Різновиди, структура та особливості функціонування великих груп.	2	2
20	Клас як велика соціальна група.	1	-
21	Психологічні особливості етнічних груп.	1	-
22	Психологія соціальних рухів	2	-
23	Психологія великих стихійних груп (публіка, аудиторія, натовп).	2	-
24	Актуальні проблеми сучасної прикладної соціальної психології. Основні напрями досліджень.	2	-
25	Актуальні проблеми сучасної прикладної соціальної психології. Основні напрями досліджень.	-	-
26	Дослідження основних проблем виробництва та підприємництва у практичній соціальній психології.	-	-
27	Соціальна психологія служби сім'ї.	-	-
28	Соціальна психологія реклами та політики .	-	-
29	Соціальна психологія армії та спорту	-	-
30	Соціальна психологія у галузях медицини та освіти.	-	-
Разом		54	12

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Соціальна психологія як наука. Предмет, об'єкт, завдання та структура соціальної психології..	2	1
2	Методи дослідження в соціальній психології.	4	1
3	Становлення та історія розвитку соціальної психології як науки.	2	-

4	Особистість в соціальній психології. Проблеми соціалізації особистості.	4	1
5	Механізми соціальної регуляції поведінки особистості. Структура та функції соціальних настанов.	4	1
6	Поняття внутрішньоособистісного конфлікту у соціальній психології	-	-
7	Особливості міжособистісного впливу.	2	1
8	Основні типи міжособистісних стосунків.	2	-
9	Соціально-психологічні механізми міжособистісного сприймання.	4	1
10	Статусно-рольова реалізація особистості у структурі міжособистісних відносин.	2	-
11	Соціально-психологічна характеристика процесу спілкування.	2	-
12	Комунікативна, перцептивна та інтерактивна сторони спілкування.	4	1
13	Конструктивні й деструктивні форми взаємодії у спілкуванні. Конфлікти.	4	1
14	Комунікативна компетентність особистості. Техніки ефективного спілкування.	4	-
15	Мала група, її основні соціально-психологічні характеристики. Класифікація малих груп.	2	2
16	Динаміка групоутворення. Лідерство і керівництво у малих групах.	4	1
17	Групові норми і нормативна поведінка. Дослідження нормативного впливу більшості і меншості на групу.	2	-
18	Соціально-психологічний клімат у колективі і його регуляція.	4	1
19	Різновиди, структура та особливості функціонування великих груп.	-	2
20	Психологічні особливості класів та етнічних груп.	2	-
-21			
22	Психологія соціальних рухів.	2	-
23	Психологія великих стихійних груп (публіка, аудиторія, натовп).	2	-
24	Актуальні проблеми сучасної прикладної соціальної психології. Основні напрями досліджень.	-	2
25	Дослідження основних проблем виробництва та підприємництва у практичній соціальній психології.	2	-
26	Прикладні дослідження у сфері боротьби з протиправною поведінкою.	2	-
27	Соціальна психологія служби сім'ї	1	-
28	Соціальна психологія служби реклами та політики	1	-
29	Соціальна психологія в галузях армії та транспорту.	2	-
30	Соціальна психологія в галузях медицини та освіти.	2	-
Разом		68	16

Теми лабораторних занять

Не передбачені навчальним планом

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Соціальна психологія як наука. Предмет, об'єкт, завдання та структура соціальної психології.	6	8
2	Методи дослідження в соціальній психології.	8	8
3	Становлення та історія розвитку соціальної психології як науки.	8	8
4	Особистість з погляду соціальної психології. Проблеми соціалізації особистості на сучасному етапі суспільного розвитку.	8	8
5	Механізми соціальної регуляції поведінки особистості. Структура та функції соціальних настанов особистості.	8	8
6	Поняття внутрішньоособистісного конфлікту у соціальній психології.	6	8
7	Феномен міжособистісного впливу.	4	4
7	Типи міжособистісних стосунків.	4	4
8	Міжособистісні відносини діяльнісного опосередкування.	6	8
9	Соціально-психологічні механізми міжособистісного сприймання.	8	8
10	Статусно-рольова реалізація особистості у структурі міжособистісних відносин.	8	8
11	Соціально-психологічна характеристика процесу спілкування.	8	8
12	Комунікативна, перцептивна та інтерактивна сторони спілкування.	8	8
13	Конфлікти у спілкуванні. Конструктивні й деструктивні форми взаємодії.	8	8
14	Особливості комунікативної компетентності особистості. Техніки ефективного спілкування.	8	8
15	Мала група, її основні соціально-психологічні характеристики. Класифікація малих груп.	8	10
16	Динаміка групоутворення. Лідерство і керівництво у малих групах.	8	10
17	Групові норми і нормативна поведінка. Дослідження нормативного впливу більшості і меншості на групу.	8	10
18	Соціально-психологічний клімат у колективі і його регуляція.	8	10
19	Різновиди, структура та особливості функціонування великих груп.	4	10
20	Психологічні особливості класів.	4	10
21	Психологічні особливості етнічних груп.	4	10
22	Психологія соціальних рухів.	4	10
23	Психологія великих стихійних груп (публіка, аудиторія, натовп).	4	10
24	Актуальні проблеми сучасної прикладної соціальної психології. Основні напрями досліджень.	4	8
25	Дослідження основних проблем виробництва та підприємництва у практичній соціальній психології.	3	8
26	Прикладні дослідження у сфері боротьби з протиправною поведінкою.	3	10
27	Соціальна психологія служби сім'ї.	4	10

28	Соціальна психологія реклами.	2	10
29	Соціальна психологія армії та спорту	2	10
30	Соціальна психологія у галузях медицини та освіти.	2	10
Разом		16	60

Індивідуальні завдання

ЗМІСТ ІНДЗ

із курсу „Соціальна психологія з практикумом”

На основі аналізу запропонованої літератури *підготувати, апробувати* (у вигляді тез доповідей та статей) *і захистити* (виступ на занятті або студентській науковій конференції) **інформаційний проект** з однієї із запропонованих тем (теми додаються).

Орієнтовна тематика проблем до інформаційних проектів із соціальної психології (ІНДЗ № 1(3-й семестр, залік) – ТЕМИ 1-30 ІНДЗ № 2 (4-й семестр, екзамен) – ТЕМИ 31-60)

1. Методи соціальної психології. Особливості їх використання.
2. Соціальна орієнтація особистості.
3. Зовнішні та внутрішні механізми соціальної регуляції поведінки особистості.
4. Мотиви соціальної поведінки.
5. Моделі просоціальної мотивації.
6. Установки (настанови) як особистісна складова соціально-психологічних регуляторів поведінки.
7. Міжособистісні відносини як необхідні умови формування та розвитку особистості.
8. Емоційний, когнітивний, поведінковий аспекти міжособистісних відносин.
9. Міжособистісні ролі в групі.
10. Статус особистості в структурі міжособистісних відносин.
11. Прояви міжособистісних відносин (дружба, кохання, симпатія та інші).
12. Феномен міжособистісних впливів (принцип реципрокності міжособистісних стосунків, ефект очевидця тощо).
13. Механізми міжособистісного сприймання: егоцентризм, ідентифікація, рефлексія, емпатія.
14. Мотиви соціальної взаємодії (кооперація, альтруїзм, рівність, конкуренція, індивідуалізм, агресія та ін.).
15. Взаємний вплив та пізнання людей в процесі міжособистісної взаємодії, його цілі і наслідки.
16. Основні види психологічного впливу в процесі міжособистісної взаємодії (переконання, навіювання, зараження, прохання, примушування, деструктивна і конструктивна критика, ігнорування, маніпуляція, паніка,

чутки, мода та ін.).

17. Формування прихильності, пробудження імпульсу до наслідування в процесі міжособистісної взаємодії.
18. Методи діагностики міжособистісних стосунків.
19. Теорії інформації, семіотики та лінгвістики у структурі соціально-психологічного аналізу комунікативних процесів.
20. Вербальна комунікація. Значення комунікативних властивостей людської мови.
21. Проблема тезауруса. Бар'єри спілкування.
22. Основні види невербальної комунікації.
23. Паралінгвістичні та екстралінгвістичні системи знаків.
24. Інтерактивна сторона спілкування: спілкування як обмін діями.
25. Проблема кооперації та конфлікту в соціальній психології.
26. Перцептивна сторона спілкування: спілкування як взаємсприйняття, взаємооцінка, взаєморозуміння людей.
27. Інтерпретація причин поведінки іншої людини – явище каузальної атрибуції (структура атрибутивного процесу, види та форми атрибуції тощо).
28. Особливості комунікативної компетентності особистості.
29. Зараження, навіювання, наслідування як механізми впливу в процесі спілкування.
30. Проблема впливу в процесі спілкування. Форми психологічного впливу.
31. Види, структура та функції влади в процесі спілкування.
32. Техніки і прийоми ефективного спілкування.
33. Соціометрія та референтометрія як методи діагностики малої групи.
34. Позиція, статус, роль особистості в малій групі.
35. Санкції, соціальний контроль у малій групі.
36. Лідерство і керівництво в малих групах.
37. Методи діагностики та техніки оптимізації лідерства і керівництва в малих групах
38. Соціально-психологічне дослідження малих груп: соціометричний напрямок (Дж. Морено).
39. Соціально-психологічне дослідження малих груп: соціологічний напрямок (Е. Мейо).
40. Соціально-психологічне дослідження малих груп: школа „групової динаміки” (К.Левін).
41. Соціально-психологічний клімат колективу (СПК). Його прояви і структура.
42. Методи діагностики та техніки оптимізації СПК у організаціях.
43. Вплив мобінгу на соціально-психологічний клімат у колективі.
44. Конфлікти в колективі та шляхи їх розв'язання.
45. Методи та методики діагностики конфліктів у колективах.
46. Експериментальне дослідження стилю лідерства в школі „групової динаміки” К.Левіна.

47. Стиль лідерства та проблеми ефективності групової діяльності.
48. Феномен „зрушення ризику” і його роль у поясненні природи групового рішення.
49. Методи підвищення ефективності прийняття рішень групою: „брейнстормінг”, „синектика” та інші.
50. Соціальні класи та страти як великі соціальні групи.
51. Психологічні особливості етнічних груп.
52. Умови ефективного лідерства у соціальному русі.
53. Публіка як велика стихійна група.
54. Аудиторія як велика група.
55. Натовп як велика стихійна група.
56. Соціально-психологічні дослідження проблем виробництва.
57. Соціально-психологічні дослідження у сфері права та регуляції протиправної поведінки.
58. Соціальна психологія сім’ї та сімейних відносин.
59. Соціально-психологічні проблеми та прикладні дослідження у сфері масових комунікацій.
60. Соціально-психологічні процеси та феномени у сфері психології впливу та реклами.

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Ануфрієва Н. М., Зелінська Т. М., Єрмакова Н. О. Соціальна психологія: Навчальний посібник. К.: Каравела, 2020. 370 с.
2. Гуцало Е. У. Від теорії – до практики. Завдання з психології до навчально-виховної безвідривної педагогічної практики студентів педагогічного університету. Частина I. Навчально-методичний посібник/ Е. У. Гуцало. Кіровоград: Центр оперативної поліграфії “Авангард”, 2012. 167 с.
3. Дуткевич Т. В. Конфліктологія: конспекти лекцій: навч. посіб. Кам’янець-Подільський, 2012. 396 с.
4. Зелінська Т. М., Михайлова І. В., Демерс А. Е. Практикум із соціальної психології: Навч. посібн. К.: Каравела, 2014. 232 с.
5. Корнєв М. Н., Коваленко А. Б. Соціальна психологія. К.: Наука, 2015. 278 с.
6. Москаленко В. В. Соціальна психологія: Підручник. Вид. 2, випр. і доп. К.: Центр навчальної літератури, 2008. 688 с.
7. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Соціальна психологія з практикумом» / розробник Єрмакова Н. О. Суми: Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. 256 с.
8. Наукові студії із соціальної та політичної психології / Мін-во охорони здоров’я України ; Мін-во освіти України ; [ред. рада: М. М. Слюсаревський та ін. ; редкол.: Т. М. Титаренко та ін.]. К.: Міленіум, 2014. Вип. 34(37). 298 с.
9. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : Підручник: У 2 кн. Кн. 1: Соціальна психологія особистості і спілкування К.: Видавництво 21, 2010. 464 с.

10. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Підручник: У 2 кн. Кн.2: Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія. К.: Видавництво 21, 2010. 464 с.

11. Основи соціальної психології : підручник для закл. вищ. освіти / П. П. Горностай та ін. / за ред. чл.-кор. НАПН України М. М. Слюсаревського, Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. Київ : Талком, 2018. 578 с.

12. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: Навч. посіб., 4-те випр. і доп. К.: Каравела, 2020. 418 с.

13. Слюсаревський М.М., Хазратова Н.В. Психологія груп: навч. посіб. Львів : Львівська політехніка, 2022. 164 с.

Додаткові:

1. Бондарчук О.І. Психологія сім'ї: посіб. К., 2010. 125 с.

2. Джонсон Д. Соціальна психологія: тренінг міжособистісного спілкування: Перекл. з англ. К.: «КМ Академія», 2003. 288 с.

3. Діловий етикет. Етика ділового спілкування / Авт.-уклад. І. Афанасьєв. К.: Альтпрес, 2003. 368 с.

4. Зелінська Т. М. Амбівалентність особистості: Теорія, діагностика і психокорекція: Навч. посібн. К.: Каравела, 2010. 256 с.

5. Каганець І.В. Психологічні аспекти в менеджменті: типологія Юнга, соціоніка, психоінформатика Київ-Тернопіль: Мандрівець-Port-Royal, 2017. 204 с.

6. Кальба Я. Є. Психологія мас : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2012. 208 с.

7. Ліщинська О.А. Інформаційно-психологічна безпека: концепція соціально-психологічного імунітету. Івано-Франківськ: ПП Кузів Б. П., 2013. 144 с.

8. Мельник Л.П. Психологія управління: підручн. К.: МАУП, 2014. 176 с.

9. Мітіна С.В. Психологія особистості : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Ліра-К, 2020. 273 с.

10. Москаленко В. В. Психологія соціального впливу. Навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2007. 448 с.

11. Москалець В.П. Психологія особистості : навч. посіб. Київ : Сварог, 2019. 262 с.

12. М'ясоїд П. А. Загальна психологія : навч. посібник для студ. вищ. пед. закладів освіти. Міжнародний фонд "Відродження". Київ : Вища школа, 2019. 479 с.

13. Пірен М.І. Основи конфліктології: навч. посіб. К., 2017. 278 с.

14. Поліщук В. М. Соціальна психологія (програмні основи, змістові модулі, інформаційне забезпечення): Навч. посібник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2019. 217 с.

15. Попович І. С. Психологія соціальних очікувань особистості [Текст] : монографія. Херсон : ПАТ «ХМД», 2017. 504 с.

16. Психологічна енциклопедія. Від А до Я / упоряд. Степанов О.М. Київ : Академвидав, 2016. 424 с.

17. Свідоме і несвідоме у груповій взаємодії : монографія / [П. П. Горностай]; за наук. ред. П.П. Горностая; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2018. 244 с.

18. Семіченко В.А. Психологія спілкування. К.: «Магістр-S», 2016.152 с

19. Титаренко, Т.М. Психологічне здоров'я особистості: засоби самопомоги в умовах тривалої травматизації : монографія. Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2018. 160 с.

20. . Хміль Ф.І. Ділове спілкування: навч. посіб. К.: Академвидав, 2008. 278 с.

21. Чмут Т.К. Культура спілкування: навч. посіб. Хмельницький: ХІРУП, 1999. 358 с.

9. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <https://core.ac.uk/download/pdf/84273702.pdf>
2. <http://lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/13140/1/Gritsenko.pdf>
3. <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v9/i12/8.pdf>
4. <http://www.kdu.edu.ua/statti/2008-1/150.pdf>
5. https://library.udpu.edu.ua/library_files/414683.pdf
6. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/19502/1/O_Stoliarchuk_PSS_IL.pdf
7. <https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2021/01/text-all16062020ok.pdf>

10. Методичне забезпечення

1. Нормативні документи МОН України;
2. Посібники та підручники з соціальної психології;
3. Словники та енциклопедії з психології;
4. Психодіагностичний інструментарій (збірки психодіагностичних опитувальників та методик);
5. Програми тренінгових занять з проблематики соціальної психології;
6. Мультимедійні презентації;
7. Роздатковий матеріал;
8. Аудіо та відео наочність;
9. Тестові завдання для контролю;
10. Елементи дистанційного навчання.